

Az Ultimate frizbi testnevelésórai oktatásában rejlő pedagógiai és módszertani lehetőségek

Pedagogical and methodological possibilities of Ultimate frisbee in physical education

Erdősi Zoltán

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger

E-mail: erdoszoli9@gmail.com

Összefoglaló

A hazai mindennapos testnevelésben a Nemzeti Alaptanterv és a Kerettantervek meglehetősen részletes célokat fogalmaznak meg a sportjátékok oktatásában. Alsó tagozaton a sportjátékok előkészítése zajlik, főként testnevelési játékokon keresztül, míg felső tagozattól az öt megadott csapatjáték közül évfolyamonként minimum két-két sportjátékot kell oktatni a testnevelőknek egyre komplexebb formában. Vizsgálatunkban három irányból közelítettük meg, hogy a jelenlegi szabályozásba hogyan illeszkedhetne hatékonyan az Ultimate frizbi csapatsport, melyet egyelőre csak az alternatív környezetben űzhető sportágak között említ a jogalkotó. A kisjáték- és taktika alapú oktatásmódszertan nemzetközi és hazai szakirodalmát vetettük össze a 2020. évi NAT és az ahhoz tartozó Kerettantervek céljaival. Majd a Magyar Repülő Korong Országos Sportági Szakszövetség pedagógus-továbbképzési stratégiáját vettük górcső alá. Végül egy húsz tanórás kutatásban részt vett testnevelőkkel készített mélyinterjúinkat elemeztük. Az eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy a kisjáték- és taktikai alapú tanítási/tanulási módszertan bevezetésére alkalmas a sportág akár ötödik évfolyamtól. Emellett az inváziós játékok alapvetéseit integrált módon megjeleníteni képes sportágként releváns testnevelésórai tartalom. Továbbá olyan pedagógiai célok elérésére is kiváló eszköz az Ultimate frizbi sportág, mint a koedukáció, asszertív kommunikáció, önálló játékvezetés.

Kulcsszavak: inváziós sportjáték, oktatásmódszertan, ultimate frizbi

Abstract

In Hungarian physical education the National Core Curriculum (NAT) set quite detailed goals in the teaching of sports games. In the lower grades, the preparation of the sports games takes place, mainly through physical education games, while in the upper grades, at least two of the five specified team games must be taught in complex form. In our investigation, we approached from three directions as to how the Ultimate frisbee team sport could fit effectively into the current regulation, which is currently only mentioned by the legislator among the sports that can be practiced in an alternative environment. We compared the international and domestic literature on small-game and tactic-based educational methodology with the goals of NAT 2020 and National Frame Curriculum. Then we examined the strategy of teacher training of the Hungarian Flying Disc Federation. Finally, we analyzed our in-depth interviews with PE teachers who participated in a twenty-hour study. Based on the results, we can conclude that the sport is suitable for the introduction of the small-game and tactic-based methodology from the fifth grade. In addition, it can display the basic elements of invasion ball games. Ultimate frisbee is an excellent tool for achieving pedagogical goals such as co-education, assertive communication, and self-refereeing.

Keywords: invasion sport games, teaching methodology, Ultimate frisbee

Bevezetés

A Kerettantervekben szereplő mozgásművelési tartalmak között a sportjátékok kiemelt fontossággal bírnak. A sportjátékok oktatásának módjára a jogszabályok tesznek ugyan javaslatot, azonban a gyakorló testnevelőkön múlik, hogy az adott sportjátékokat hogyan oktatják. Az angol-szász területeken egyre népszerűbb játék és/vagy taktika alapú oktatás Magyarországon még csak elvétve jelenik meg a testnevelők napi rutinjában (Erdősi és Kovács, 2023). Továbbra is a hagyományosnak nevezhető technika alapú oktatás történik.

A sportjátékok logikai megértését és élményszerű alkalmazását a játék és/vagy taktikai alapú oktatási módszer jobban segíti, mint a monoton technika alapú módszer (Doolittle, 1995, Hollis és mtsai, 2017; Hodges és mtsai, 2018, Robles és mtsai 2020). Ezt a folyamatot segítheti a konstruktív tanuláselméletekre jellemző megoldásokkal az Ultimate frizbi sportág, és annak játék/taktika alapú oktatási modelljének széles körű megismerése (Erdősi, 2021).

Nemzetközi és hazai szakirodalom

A Teaching Games for Understanding (TGfU – Bunker és Thorpe, 1982) elméletének célja a taktikai helyzet megértésén alapuló döntéshozatal segítése, aminek következménye a hatékonyabb részvétel, és ezáltal a magasabb motivációs szint. Az elméletre épülő Tactical Games Model (TGM) módszertan előnye a fentiekben túlmenően, hogy a sportjátékokat taktikai gondolkodást segítő módon csoportosítja (Mitchell és mtsai, 2013). Ezáltal az egy csoportba tartozó sportjátékok egyéni taktikai elemeit elegendő egyszer megtanítani a diákoknak, hiszen ugyanezeket hívják elő az azonos taktikai csoportba tartozó sportjáték játszása során (Célzó, Területszerző, Hálós/Falas, Inváziós csoportok).

Az inváziós játékok közös taktikai elemei a teljesség igénye nélkül: eszközös támadó döntéshozatala, eszköz nélküli támadó üresbe mozgása, eszközös támadó támogatása, védekező játékos labdaszerzési kísérlete, pálya kulcspozícióinak elfoglalása stb. A négy csoport közül az inváziós sportjátékokban a legsokoldalúbb a taktikai tudás, ezért itt kínál igazán nagy lehetőséget a taktikai alapú oktatási modell (Holt

és mtsai, 2002; Gréhaigne és mtsai, 2005; López és mtsai, 2009; Harvey és mtsai, 2016, Kovács és Géczi, 2016; Gonzáles-Espinosa és mtsai, 2020; Arias-Estero és mtsai, 2020; Sierra-Rios és mtsai, 2020).

A sportjátékok nem kifejezetten technikai alapú oktatásának lehetőségeiről a hazai szakirodalomban tíz évvel ezelőttig alig találhatunk olyat, ami az iskolai testnevelésre is koncentrált. A legkorábbi vonatkozó irodalomnak Halmos 1975-ös jegyzetét tekintjük, melyet két évtizeddel később dolgozott ki részletesen (Halmos, 1994). A konstruktív és a kooperatív tanuláselmélethez illeszkedő nóvum Halmos elméletében, hogy a sportjátékok oktatása során nem a tartalom, hanem az egyén (játékos) áll a középpontban (Virág, 2013). A gyakorlati alkalmazás során azonban Halmos nem megy bele általános érvényű részletekbe.

Rigler sportjáték csoportosítási elméletében a labdás játékok és az ütővel játszott labdás játékok megkülönböztetésekor, az egyes sportjátékok közötti transzfer hatások lehetősége felvillan (Rigler, 2004). Azonban Rigler sem kezd a közvetlen egyéni taktikai alapú felosztásba, sem az oktatásmódszertan kidolgozásába.

A 2010-es évektől sportágspecifikus szakirodalomban többször felmerül a játék alapú oktatási modell (Balogh, 2014), ezek azonban nem célozzák meg az iskolai testnevelés reformját. Egy átfogó Magyar Diáksport Szövetség (MDSZ) által gondozott kiadvány már a bevezető fejezetben hivatkozik a TGfU elméleti alapjaira, de nem célja, hogy a TGM gyakorlati módszereire kitérjen (Boronyai és mtsai, 2014). A sportjátékok (ennek megfelelően túlnyomóan inváziós játékok) közös taktikai összetevőinek beazonosítására tesz kísérletet, így felel meg a konstruktív játékpédagógia alapelveinek, például három nehézségi szintre rendezi a játékokat. Ezek az összetevők (átadás utáni tovább futás, üres területre helyezkedés, támadó és védő szerepek, pálya szélességi és mélységi kihasználása) kiválóan megfigyelhetők és fejleszthetők az Ultimate frizbiben. Módszertani ajánlásaival kiemeli, hogy a pedagógus a játék mely kulcselemeire hívja fel a diákok figyelmét.

Indirekt stratégia a hazai szakirodalomban és a gyakorlatban

A játékalapú oktatásmódszertant a mindennapos testnevelésben célként a 2012. évi Nemzeti Alaptanterv és az erre épülő Kerettantervek fogalmazzák meg először. A jogalkotó a diákok

kooperációs készségfejlesztését tekinti célnak, és megjelenik konkrétan a "kisjátékok" fogalma is. Itt egy logikai lehetőséget fedezhetünk fel. A negyedik évfolyam kimeneti követelményei ugyanis nem számolnak egy komplex sportjáték ismeretével, míg az ötödik évfolyamon rögtön két sportjáték tanítását/tanulását követeli meg a jogalkotó. Ezt a lehetőséget a 2020. évi NAT (és Kerettantervei) sem aknázza ki.

Az MDSZ kiadványai közül több is foglalkozik az alsó tagozatos testnevelés modernnek tekintett tartalmaival (Boronyai és mtsai, 2014). Ezekből egyértelmű szándékként olvasható ki, hogy a 2012. évi kerettantervi követelmények mellé gyakorlati segédletet nyújtson. A fentebb írt negyedik és ötödik évfolyam közötti vélt hézagot nem célozzák megszüntetni. Az MDSZ kiadványok szerkesztői, írói ugyanis kifejezetten testnevelési játékokat gyűjtenek és dolgoznak ki az alsó tagozatosok számára, de nem életkor szerint építik fel a játékok oktatását. Míg a kisebb számban megjelenő sportjáték oktatási módszertanaikat, gyakorlataikat felső tagozatos használatra szánják, mivel a kisjátékok megfelelő alkalmazásához nagyobb tapasztalatra és mozgástanulási szintre van szükség, mint az I. szinten szereplő játékoknál, így a magyar iskolarendszerben sokkal életszerűbb a felső tagozatban történő alkalmazásuk (Csányi és mtsai, 2017).

A jogforrásokban megjelenő fenti hiányérzetünkre magyarázatot adhat a NAT alkotóinak kiadványa (Ádám, 2020) és az MDSZ másik kiadványa is (Csányi és Révész, 2015). A szerzők leírják, hogy az indirektebb, tanulói önállóságot nagyobb mértékben igénylő módszertani megoldások – mint például a társtutorálás – hatékony alkalmazásához szükséges kognitív, érzelmi-szociális és pszichomotoros fejlettség, ami (elsősorban a mozgástapasztalat) egyáltalán nem jellemző az alsó tagozatos gyermekekre. Az oktatási stratégiák témakörében összegző szakirodalom szerint azonban az indirekt stratégia fiatalabb korosztályoknál is megjelenhetne (Bíróné Nagy és mtsai, 2011).

Fentiek alapján megerősíthetjük, hogy nem lenne szakmaiatlan újítás, ha akár alsó tagozaton kisjátékos módszerrel oktatnának (sport)-játékokat a pedagógusok. Egyúttal az indirekt stratégiában rejlő pedagógiai értékek (konstruktivitás, konfliktuskezelés, asszertív kommunikáció stb.) is megjelennének a testnevelésórán.

A sportági szakszövetség stratégiája

A Magyar Repülő Korong Országos Sportági Szakszövetség jelenlegi elnöksége 2016-ban dolgozta ki stratégiáját, mely 2028-ig jelöli ki céljait. Az Ultimate frizbi sportág országos ismertségének alapjául a testnevelő társadalmat célozta meg a stratégia, mivel a sportág ideális testnevelésórai tartalom a minimális eszköz-igénye és könnyen oktatható szabályai révén. Ezen megfontolásból 2016-ban az Oktatási Hivatalnál akkreditálták 45 órás pedagógus-továbbképzésüket *A mindennapos testnevelés új tartalma: Ultimate frizbi* címmel. A képzést 2021-es lejáratkor megújították, s mára több mint 1 000 pedagógus (elsősorban testnevelők és tanítók) végezte el. Ezzel párhuzamosan szintén 2016-ban megrendezte a szövetség a Magyar Diáksport Szövetséggel kötött szerződés alapján az első Ultimate frizbi Diákolimpiát. Így a testnevelőknek és diákjaiknak versenycélokot tűztek ki.

A szövetség gondozásában 2021-ben nyomtatásba került az *Ultimate frizbi. A repülő korong csapatsport oktatása testnevelésórai keretek között* című könyv, mely a testnevelők napi munkáját segíti (Erdősi, 2021). Továbbá 2023-ban szintén az Oktatási Hivatal akkreditálta a szövetség távképzéses pedagógus-továbbképzését *TIGU – inváziós sportjátékok oktatása Ultimate frizbivel – (Teaching Invasion Games through Ultimate)* címmel, így már személyes kontakt nélkül is képezhetik magukat a pedagógusok a sportág oktatásmódszertanából.

A szövetség által javasolt sportági oktatásmódszertan a konstruktív tanuláselmélet, illetve az ezekre építő indirekt oktatási stratégia alapján került kidolgozásra. Eszerint az Ultimate frizbi oktatását kisjátékokon keresztül javasolja, melyek hordozzák a kooperáció, a konfliktuskezelés, a kezdeményezőkéesség, és a döntéshozatali képesség pedagógia értékeit. Mindeközben a kisjátékok során a diákok egymástól (is) tanulnak, közösen konstruálják meg az új ismereteiket.

A kisjátékok során a mérkőzés-szabványnál kisebb méretű pályán, kisebb létszámmal játszanak a diákok, testnevelésórai keretek között is akár egy időben több kis pályán. Az Ultimate frizbi jellegzetes szabályai miatt megkötések nélkül is kiemeli az inváziós játékokra jellemző alaptaktikai összetevőit. Így a döntéshozatalt és az, az alapján választott mozgásos cselekvés sikerességét eredményezi.

Kutatási paradigma és célok

Jelen kutatás célja annak feltárása, hogy a szövetség stratégiája meg tud-e valósulni a mindennapos testnevelés gyakorlatában. A szövetség által javasolt módszertan szerint tanító pedagógusok látják és értik-e a sportágban rejlő tanuláselméleti lehetőségeket. Arra voltunk kíváncsiak, hogy az eltérő sportág oktatási gyakorlattal rendelkező testnevelők tapasztalják-e azokat a pedagógiai és módszertani lehetőségeket, melyekre a szövetség alapozza ajánlásait a tantervalkotók felé.

Anyag és módszerek

Mintaválasztás

Kutatásunkban olyan testnevelők (N=4) vettek részt, akik előzetesen az általunk kiadott tanmenet alapján oktatták az Ultimate frizbi sportág alapjait egy 20 tanórás ciklusban saját iskolájuk ötödik évfolyamos osztályában a 2022/2023-as tanévben. Ketten (testnevelő tanár-nő 2 és testnevelő 2) az ún. hagyományos, technika alapú tanmenetet követték, ketten (testnevelő tanár-nő 1 és testnevelő 1) az ún. reform, taktika alapú tanmenetet követték. Kiválasztásukban további szempont volt, hogy mindegyikük legalább 10 éve tanít testnevelést, de eltérő tapasztalatokkal rendelkeznek az Ultimate frizbi oktatása és edzése terén. Hárman közülük részt vettek korábban a szövetség által szervezett pedagógus-továbbképzésen és rendszeresen nevezték iskolai csapatukat a sportági Diákolimpián (testnevelő tanár-nő 1, testnevelő 1, testnevelő 2). Egyikük (testnevelő 1) pedig mindezekén túl a szövetség versenyrendszerében is részt vesz sportági egyesületével, utánpótlás edzéseket tart Ultimate frizbi sportágban.

Adatfelvétel

Kvalitatív kutatásunk során online találkozások alkalmával mélyinterjúkat készítettünk. A félig strukturált interjúk 80-120 percet vettek igénybe. A válaszadók beleegyezésével hangfelvételeket készítettünk, melyeket ezután írásos formában rögzítettünk. A sportágra vonatkozó pedagógiai értékeken túl az indirekt oktatási stratégiára épülő játék alapú oktatásmódszertanról is kérdeztük a testnevelőket. Többek között a következő kérdéseket tettük fel: Milyen gyakran, és milyen célból játszat kisjátékokat? Vizsgálat után változtatott-e a csapatsportok oktatásán? A vizsgálat után változott-e a hozzáállása a kisjátékok oktatási felhasználásához?

Adatelemzés

A mélyinterjú során a válaszokat a pedagógiai értékek, valamint a sportági oktatásmódszertan szerint csoportosítottuk és elemeztük. Az eredményeket a kutatás céljának megfelelően három megközelítésben összegeztük: – A szövetség stratégiájának megvalósulása a testnevelésben, – A sportág oktatásának pedagógiai értékei, – A sportág oktatásmódszertani lehetőségei.

Eredmények

Indirekt stratégia a sportág oktatásában

A sportág szabályaiból eredő tapasztalat, hogy bármely korosztályban a legkönnyebben oktatható inváziós játék. Mind a négy interjúalany meg is fogalmazta, hogy az Ultimate frizbi sportágot nagyon könnyű oktatni. Valamennyien kiemelték, hogy a szabályokból eredően már a legelső tanórától kezdődően képesek a gyermekek a mérkőzésjátékra. Ennek előnyeiről is mindannyian beszéltek. A gyermekek sportág iránti motivációja és a játék élménye mellett fontosnak vélték az együttműködést és a közösségformálás lehetőségét.

További közös pont volt, hogy a non-kontakt szabályokat valamennyien a legfontosabbak között említették, mint a komplex játék bevezetésének feltételét.

A gyakorlatuk és a húsz órás ciklusban alkalmazott tanmenet mentén különbségeket is felfedeztünk a válaszokban. Négyük közül, az a sportági tapasztalattal rendelkező testnevelő beszélt a szabad harc hiányáról indoklásként, aki vízilabdában és kosárlabdában is rendelkezik játékos- és edzői múlttal. Az Ultimate frizbi az egyetlen inváziós csapatjáték, melyben szabályosan nem szabad a sporteszköznek a földet érintenie. Tehát sem harc nem alakulhat ki az eszközért, sem döntést nem kell hozniuk a játékosoknak, hogy támadó vagy védekező szerepet vegyenek fel.

A reform tematika szerint oktató testnevelők megfogalmazták a játék alapú indirekt módszer hatékonyságát. Egyikőjük ezt még labdás sportágak oktatásakor nem alkalmazta. Másikuk viszont a labdarúgást is kisjátékokon keresztül oktatja. Abban mindketten megegyeztek, hogy az Ultimate frizbi sportág szabályaiból eredően is kiválóan alkalmas a módszer használatára, ugyanakkor ennek előnyeit is megtapasztalják a diákok fejlődésében.

„Jól látható volt, hogy két-három óra alatt ezeket a szabályokat már gyakorlatban is

tudták alkalmazni és csak néha kellett javítani náluk.” (testnevelő tanárnő 2).

„A frizbi könnyebben tanítható vagy megközelíthető a taktikai oldalról, vagy sokkal élvezetesebb már eleve tanítani, mert egyszerűen játékkal kezdhjük.” (testnevelő tanárnő 1).

„Már a labdarúgó szakemberek is rájöttek, hogy a kispályásokon keresztül érdemes megkezdeni az oktatást. És a frizbiban az egyszerű szabályai miatt ez még könnyebb.” (testnevelő 1).

Az Ultimate frizbi sportág pedagógia értékei

A sportág szabályaiból eredő négy fő egyedisége az iskolában oktatandó inváziós sportjátékokkal (labdarúgás, kézilabdázás, kosárlabdázás, floorball) szemben, hogy non-kontakt, koedukált, nem alkalmaz játékvezetőt, valamint tiltja a lépést az eszközzel (passzkényszer). Ezek az egyediségek nemcsak a mérkőzésjáték szinte azonnali bevezetésének lehetőségét jelentik, de egyúttal olyan pedagógiai lehetőségeket is hordoznak magukban, amelyek más inváziós játékokra nem, vagy csak kevésbé jellemzők. Az interjúalanyok egységesen megjegyezték a négy fő pedagógiai unikalitás közül a non-kontakt jelleget és a koedukáltságot.

A bíró nélküli játék generálta konfliktuskezelést és az asszertív kommunikáció, ezáltal a közösségformálódás erejét már csak az a három testnevelő emelte ki, akik évek óta tanítják a sportágot. Az Ultimate frizbiban a szabályaiból eredően nincs relevanciája a taktikai faltnak. Ebből kifolyólag sincs szükség bíróra, játékvezetőre, még nemzetközi versenyszinten sem. Aminek óriási pedagógia jelentősége van az iskolai oktatásban, nevelésben, hiszen minden diákot meg kell tanítani nemcsak a szabályok betartására, de azok betartatására és a vélt igazuk megfelelő kommunikálására, képviselésére.

A passzkényszerből eredő kooperációról hosszasan csak egy interjúalany beszélt. Éppen az a testnevelő, aki évek óta tart edzéseket is Ultimate frizbi sportágban.

„Ebben a sportágban sehol nincs bíró, ha jól tudom. És az, hogy a fiúk a lányokkal egy csapatban küzdhetnek egymás ellen. Ez a kettő dolog az, amit a frizbiban általános iskolában már nagyon jól tudunk használni.” (testnevelő 2).

„Sokat veszekednek eleinte, de aztán megértik, hogy láthatjuk másként a világot. De hogyha másképp is látjuk, és visszalépünk

egyed; van olyan közös pont, amiben meg tudunk állapodni. Azt gondolom, hogy ez olyan transzferálható hatása magának a frizbinek, amit nagyon fontos lenne nemcsak a testnevelésben, hanem a Pedagógiai kultúrában is integrálni.” (testnevelő 1).

„Kooperációs jellege, hogy nem lehet lépni, és hogy ebből adódóan önkéntelenül is bevonásra kerül az összes többi játékos. Azok a típusú gyermekek is, akik egyébként a labdás sportokban kevésbé vagy nem játszanak fontos szerepet” (testnevelő 1).

Az indirekt, játék alapú sportág-oktatás módszertani lehetőségei

A játék alapú oktatásmódszertan az implicit tanulás lehetőségét aknázza ki azzal, hogy a diákok nem egy utasítást hajtanak végre, vagy egy bemutatott mozgásmintát igyekeznek utánózni, hanem a játék során egy feladatot (egy keretet) kapnak, melyet saját döntéseik mentén kell megoldani (megtölteni).

Mindezen túlmenően a játék alapú módszertannak vannak sportági és sportágközi pozitívumai, lehetőségei. Azáltal, hogy az Ultimate frizbit játékokon keresztül, folyamatos döntéshozatali környezetben tanulják és gyakorolják olyan következményeket is tapasztalhatnak a testnevelők, melyeket a hagyományos technikai módszerrel nem vagy csak kevésbé.

Az oktatásmódszertanból eredő egyik lehetséges hozzáadott érték a sportágközi transzferhatás. Az interjúrészletek – terjedelmükben – komoly eltérést mutatnak aszerint, hogy a testnevelő a taktikai vagy a technikai tanmenet szerint dolgozott. A taktikai csoportok testnevelői hosszasan sorolták vonatkozó felismeréseiket, mindkét interjúalany több mint tíz percig beszélt a témában. Míg a technikai csoportok testnevelői röviden, néhány mondatban nyilvánírtak csak meg.

Az oktatásmódszertanból eredeztethető másik fontos következmény, hogy a testnevelők és így diákjaik mást tekintenek a játék legfontosabb, úgynevezett kulcselemeinek. A technikai módszerrel oktatók szerint az intenzív, folyamatos játék kialakulásához a legfontosabbak a támadó technikai elemek, vagyis az elkapások, dobások kivitelezése. Míg a reform módszerrel oktatók (és ezáltal diákjaik) taktikai, sőt csapattaktikai elemeket helyeztek előtérbe.

„Hova helyezkedjen, hogy mikor kell nagyon futni, mikor kell a társat segíteni, hogy kell összedolgozni. Gyorsabban megérti az össze-

tett feladatokat is, hiszen már valami hasonlót csinált a frizbin.” (testnevelő tanárnő 1).

„Egy jó elkapó aranyat ér! Aki biztosan meg tudja fogni zónában.” (testnevelő 2).

„Ahogy haladtunk előre az időben elkezdett fejlődni arra, hogy legyen fix emberre mindenkinek. Emberfogást legalább annyira kellene, hogy figyelje, mint magát a korongot.” (testnevelő 1).

Megbeszélés és következtetések

A minőségi testnevelésnek kiemelt célja, hogy a diákok megtanulják a tanórán kívüli sportolásukat is megszervezni. Ennek feltétele nemcsak az egyes sportágakhoz köthető motiváció, de az adott sportjáték logikájának megértése is. A szövetség stratégiája szerint ehhez a konstruktív játékoktatás a legmegfelelőbb eszköz, melynek alkalmazását a NAT támogatja ugyan, de a gyakorlatban semmiképpen nem nevezhetjük mindennaposnak hazánkban. Különösen fontos lenne, hogy már a tanulás során is értő, gondolkodó, döntéshozatalra képes diákok formálását tervezzük, aminek egyik legfőbb eszköze az indirekt oktatási stratégia, és az arra épülő játékalapú módszertan. Abban valamennyi interjúalany egyetértett, hogy az egyszerű szabályai miatt az Ultimate frizbi már a kezdetektől élvezeti értékkel játszható sportág. Ráadásul azok az interjúalanyok, akik a sportágat játékalapú tematika szerint oktatták a vizsgálat során, hajlanak arra, hogy más sportjátékokban is változtassanak akár több évtizede berögzült módszertanukon. Mindez összhangban áll a nemzetközi szakirodalomokban leírt tapasztalatokkal (Martin, 2004; Žuffová és Zapletalová, 2015). Elmondhatjuk tehát, hogy az Ultimate frizbi játékalapú oktatásmódszertana segítheti a teljes testnevelés oktatás didaktikai paradigmaváltását, mely egyes angol-szász területeken már évtizedekkel ezelőtt végbement, s melyet a jogforrások is szorgalmazznak hazánkban.

Az interjúk alapján elmondhatjuk továbbá, hogy az Ultimate frizbi sportág szabályaiból eredő egyes pedagógiai értékeket a testnevelők azonnal felismerik, és hasznosítják (non-kontakt jelleg, koedukáltság). Míg más pedagógia hozzáadott értéket akkor tud megfelelően kiaknázni egy testnevelő, ha már évek óta oktatja a sportágat (bíró nélküli játék, kooperáció). Az azonban egységes, hogy inváziós alaptaktikai elemeket megkötés nélküli mérkőzésjátékban gyakorolhatnak a diákok. Például az Ultimate

frizbiben a védekező játékos nem foghat pozíciót, így nincs belemenés, ezáltal a támadók a mélységi mozgásokat akadálytalanul hajthatják végre. Másik példa a földet ért eszközért folyó harc hiánya. Ultimate frizbiben amennyiben az eszköz földet ér, automatikusan az addig védekező csapathoz kerül, így a játékosok azonnal tudják, hogy támadó vagy védő szerepbe kerültek – és megindulást vagy visszazárást hajtanak végre. Testnevelésórai környezetben labdás inváziós játékok oktatása során is előfordulhat a módosított játékok módszerének alkalmazása során, hogy 1/ a diákok koedukáltan játszanak, 2/ leütés tiltása mellett passzkényszer van, 3/ vagy éppen nem alkalmaznak játékvezetőt, mindezek elősegítik a kis játékok használatát. Az Ultimate frizbi sportág azonban megkötések nélkül, (diák-) versenysport szinten is ezekkel a szabályokkal rendelkezik. Ráadásul a testi kontakt teljes hiánya nagyban megkönnyíti az önálló játék lehetőségét, így a kis játékok egy időben, több pályán zajlanak. Így elmondhatjuk, hogy a testnevelőknek nincs szükségük más labdajátékokra megkötéses feladatokat kitalálni, hanem az Ultimate frizbit érdemes oktatniuk, ha ezen pedagógiai értékeket kívánják továbbítani. A bíró nélküli játék nevelési hatásait külön ki kell emelni, mivel ebben a sportágban versenyeken is a játékosok feladata a szabályok betartása és betartatása. Az erre történő nevelés kezdetben mély pedagógiai munkát igényel a testnevelőtől. Az eredménye azonban nemcsak testnevelésórán látható, hanem valódi személyiségformálást eredményez a diákokban (Bognár, 2023).

A nemzetközi szakirodalomban a más sportágak esetében már megismert lehetőségeket is alátámasztják eredményeink (Hollis és mtsai, 2017; Hodges és mtsai, 2018). Azon túlmenően, hogy az Ultimate frizbi szabályaiból eredően hozzáadott pedagógia értékekkel bír és az indirekt oktatási stratégiát is közelebb hozza a testnevelőkhöz, konkrét előnyöket hordoz a játékalapú módszertan kiaknázása esetén. Amennyiben a testnevelő ezzel a módszerrel oktatja a sportágat a transzferhatások révén saját munkáját és a diákok megértését segíti a labdás inváziós játékok oktatásában. Ugyanakkor a csapatsport logikai megközelítésében is teljesen új nézőpontot kínál a diákoknak. Az Ultimate frizbi kiemelten alkalmas a támadó és védő szerepek funkcionális megértésére.

Gyakorlati megközelítésben kutatásunk eredményeit a hazai testnevelés gyakorlatának megreformálásában kívánjuk felhasználni. A szö-

vetség továbbképzésein még nagyobb hangsúlyt fektetünk az élményalapú oktatási modell pedagógiai és módszertani hatékonyságának hangsúlyozására, valamint egyfelől a sportág oktatását javasoljuk a Nemzeti Alaptantervben és a kerettantervekben rögzíteni, másfelől a sportpolitikai irányítói, így kiemelten az Aktív Magyarországért Államtitkárság stratégiáiba beemelni.

Kutatásunk folytatásaként longitudinális vizsgálatot tartanánk célszerűnek. Mind a pedagógiai, mind a módszertani megközelítést érdemes lenne egyes osztályok esetében tanéveken átívelően végig követni. Különösen értékes vizsgálat lehetne, ha egy alsó tagozaton megkezdett sportágoktatási folyamat eredményeit ugyanazon osztályban felső tagozaton is továbbkövethetnénk, amikor már egy másik pedagógus tanítja a testnevelést.

Felhasznált irodalom

- Arias-Estero, J.L., Jaquero, P., Martínez-López, A.N., Morales-Belando, M.T. (2020): Effects of two TGfU lessons period on game performance, knowledge and psychosocial variables in elementary Physical Education. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, **17**: 10. 3378.
- Ádám P. (szerk.) (2020): *Útmutató a testnevelés tantárgy tanításához*. Eszterházy Károly Egyetem. 22-48.
- Balogh J. (2014): *Sportjátékok tanítása játékokon keresztül*. Kosarsport.hu.
- Bíróné Nagy E. (szerk.) (2011): *Sportpedagógia*. Dialóg Campus Kiadó.
- Bognár J. (2023): *Sportpedagógia*. Krea-Fitt Kft. 5-40.
- Boronyai Z., Kovács K., Csányi T. (2014): *Taktikai gondolkodás lehetőségei a játékoktatásban*. MDSZ, Budapest.
- Bunker, D., Thorpe, R. (1982): A model for the teaching of games in secondary schools. *Bulletin of Physical Education*, **18**: 1. 5-8.
- Csányi T., Révész L. (2015): *A testnevelés tanításának didaktikai alapjai*. MDSZ.
- Csányi T., Kovács K., Boronyai Z. (2017): *Alternatív játékok a mindennapos testneveléshez, testmozgáshoz*. Tesim kiadványok, MDSZ.
- Doolittle, S. (1995): Teaching children to understand games. In: Clements, R.L. (eds): *Games & Great Ideas. A Guide for Elementary School Physical Educators and Classroom Teachers*. Greenwood Press, London.
- Erdősi Z. (2021): *Ultimate frizbi. A repülő korong csapatsport oktatása testnevelésórai keretek között*. MediaBook, Budapest.
- Erdősi Z., Kovács K. (2023). Hazai testnevelő tanárok véleménye és gyakorlata a sportjátékok taktika-centrikus oktatásáról. *Magyar Sporttudományi Szemle*, **103**: S54-62.
- González-Espinosa, S., Antúnez, A., Feu, S., Ibáñez, S.J. (2020): Monitoring the external and internal load under 2 teaching methodologies. *Journal of Strength and Conditioning Research*, **34**: 10. 2920-2928.
- Gréhaigne, J.F., Richard, J.F., Griffin, L.L. (2005): *Teaching and Learning Team Sports and Games*. Taylor and Francis, New York.
- Halmos I. (1994): *Sportjátékelmélet*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Harvey, S., Song, Y., Baek, J., Van der Mars, H. (2016): Two sides of the same coin: Student physical activity levels during a gamecentered soccer unit. *European Physical Education Review*, **22**: 4. 411-429.
- Hodges, M., Wicke, J., Flores-Martí. I. (2018): Tactical games model and its effects on student physical activity and gameplay performance in secondary Physical Education. *The Physical Educator*, **75**: 1. 99-115.
- Hollis, J.L., Sutherland, R., Williams, A.J., Campbell, E., Nathan, N., Wolfenden, L., Morgan, P.J., Lubans, D.R., Gillham, K., Wiggers, J. (2017): A systematic review and meta-analysis of moderate-to-vigorous physical activity levels in secondary school physical education lessons. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, **14**: 52. 1-26.
- Holt, N.L., Streat, W.B., Bengoechea, E.G. (2002): Expanding the teaching games for understanding model: New avenues for future research and practice. *Journal of Teaching in Physical Education*, **21**: 2. 162-176.
- Kovács K., Géczi G. (2019): *Jégkorongozók komplex fejlesztése játékokkal*. MJSZ, Budapest.
- López, L., Jordán, O., Penney, D., Chandler, T. (2009): The role of transfer in games teaching: Implications for the development of the sports curriculum. *European Physical Education Review*, **15**: 1. 47-63.
- Martin, R.J. (2004): An investigation of tactical transfer in invasion/territorial games. Poster

- session, AAHPERD National Convention and Exposition, UK.
- Mitchel, S.A., Oslin, L.J., Griffin, L.L. (2013): *Teaching Concepts and Skills. A Tactical Games Approach for Ages 7 to 18*. Human Kinetics, Champaign, IL.
- Rigler E. (2004): *Sportjátékelmélet*. Budapest.
- Robles, M.T.A., Collado-Mateo, D., Fernandez-Espinola, C., Castillo Viera, E., Fuentes-Guerra, J.G. (2020): Effects of teaching games on decision making and skill execution: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, **17**: 2. 505.
- Sierra-Ríos, J.V., Clemente, F.M., Rey, E., González-Víllora, S. (2020): Effects of 6 weeks direct instruction and teaching games for understanding programs on physical activity and tactical behaviour in U-12 soccer players. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, **17**: 14. 5008.
- Virág I. (2013): *Tanuláselméletek és tanítási-tanulási stratégiák*. Eszterházy Károly Főiskola.
- Žuffová, Z., Zapletalová, L. (2015): Efficiency of different teaching models in teaching of Frisbee Ultimate. *Acta Facultatis Educationis Physicae Universitatis Comenianae*, **55**: 1. 64-73.

